

NETEHNIČKI SAŽETAK

Uvod

Ova strateška procjena utjecaja na okoliš priprema se za predloženi Interreg IPA program prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije za razdoblje 2014.-2020. čiji je cilj jačanje socijalnog, gospodarskog i teritorijalnog razvoja prekograničnog područja između Hrvatske i Srbije.

Program je pripremljen za područje koje obuhvaća četiri županije u sjeveroistočnom dijelu Hrvatske: Osječko-baranjsku, Vukovarsko-srijemsku, Brodsko-posavsku i Požeško-slavonsku županiju i pet okruga u sjeverozapadnom dijelu Srbije: Sjevernobački, Zapadnobački, Južnobački, Srijemski i Mačvanski okrug.

Program ima ukupni okvirni proračun od EUR 34,293.188 za razdoblje 2014.-2020. Ovim proračunom i teritorijalnim fokusom program suradnje usredotočen je na četiri prioritetne osi:

- **Prioritetna os 1: Poboljšanje kvalitete socijalnih i zdravstvenih usluga u programskom području (EUR 5,143.980)** s jednim specifičnim ciljem:
  - *1.1 Poboljšanje objekata, usluga i vještina u sektoru javnog zdravstva i socijalne skrbi*
- **Prioritetna os 2: Zaštita okoliša i biološke raznolikosti, poboljšanje prevencije rizika te promicanje održive energije i energetske učinkovitosti (EUR 12.002.616)** s dva specifična cilja:
  - *2.1. Poticanje integriranog prekograničnog nadzora/ sustava upravljanja za ključne postojeće rizike, zaštitu okoliša i bioraznolikosti i*
  - *2.2 Promicanje korištenja održive energije i energetske učinkovitosti.*
- **Prioritetna os 3: Doprinošenje razvoju turizma i očuvanje kulturne i prirodne baštine (EUR 7.544.500)** s jednim specifičnim ciljem:
  - *3.1 Jačanje, diversifikacija i integracija prekogranične turističke ponude te bolje upravljanje dobrima kulturne i prirodne baštine*
- **Prioritetna os 4: Jačanje konkurentnosti i razvoja poslovnog okruženja u programskom području (EUR 6.172.774)** s jednim specifičnim ciljem
  - *4.1 Poboljšanje konkurentnosti područja obuhvaćenog programom putem jačanja suradnje između institucija poslovne podrške, klastera, obrazovnih i znanstveno-istraživačkih organizacija i poduzetnika s ciljem razvoja novih proizvoda/usluga/patenata/robnih žigova u području obuhvaćenom programom*

Program će se provoditi putem raznih poziva na dostavljanje prijedloga projekata. Za svaki poziv na dostavljanje prijedloga projekata razvit će se podrška projektima, *ad hoc* postupci prijave i predlošci. Pozivi na dostavljanje prijedloga projekata mogu imati različite karakteristike, tj. mogu biti otvoreni za sve programske prioritete ili mogu biti tematski ciljani zbog promijenjenih okvirnih uvjeta u području i/ili uzimajući u obzir napredak provedbe programa. Svi ovi dokumenti bit će distribuirani i raspoloživi na nacionalnim internetskim stranicama programa.

Odnos predloženog programa suradnje s drugim relevantnim planovima i programima

---

Glavna svrha programa prekogranične suradnje financiranih iz EU fondova je smanjiti negativne učinke granica kao administrativnih, pravnih i fizičkih zapreka, riješiti zajedničke probleme i iskoristiti neiskorištene potencijale.

Glavna dodana vrijednost prekogranične suradnje je doprinos boljem rješavanju sličnih prijetnji te promocija uravnoteženijeg razvoja. U tom smislu Interreg IPA program prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije za razdoblje 2014.-2020. snažno je povezan s dvije makro-regionalne strategije Europske unije koje imaju utjecaj na ovaj program suradnje:

- Strategija Europske unije za Dunavsku regiju
- Strategija Europske unije za Jadransko-jonsku regiju

Dosljednost predloženog programa s odgovarajućim ciljevima zaštite okoliša

Strategija Europske unije za Dunavsku regiju predstavlja primarnu referentnu točku za regionalna pitanja zaštite okoliša, dok je program suradnje zamišljen da izravno doprinosi zaštiti okoliša. Strategija EU za Jadransko-jonsku regiju pruža sekundarnu referentnu točku s obzirom na samo posrednu povezanost s predloženim programom suradnje.

Primarna procjena: Dosljednost predloženog programa suradnje s ciljevima zaštite okoliša Strategije EU za Dunavsku regiju

Strategija EU za Dunavsku regiju uključuje stup zaštite okoliša koji se fokusira na 3 prioriteta područja koja moraju biti povezana s ostalim politikama:

- Obnova i održavanje kvalitete voda
- Upravljanje rizicima za okoliš
- Očuvanje bioraznolikosti, krajolika i kvalitete zraka i tla

Specifični cilj 2.1. uspostavlja dobar temelj za rješavanje svih gore navedenih prioriteta područja zaštite okoliša koja su relevantna za programsko područje. Pored toga, postoji prostor za poboljšanje veza izravnim povezivanjem EUSDR prioriteta pitanja zaštite okoliša s budućim aktivnostima na:

- Provedbi zajedničkih aktivnosti u području nadzora i upravljanja zaštitom okoliša i/ili bioraznolikosti
- Razvoju i provedbi inicijativa zajedničkog upravljanja u području pripravnosti za hitne slučajeve s fokusom na prevenciju i ublažavanje rizika kao odgovor na prirodne katastrofe
- Razvoju i provedbi pilot i pokaznih projekata uključujući inovativne tehnologije za jačanje prevencije i ublažavanje rizika

Sekundarna procjena: Dosljednost predloženog programa suradnje s ciljevima zaštite okoliša Strategije Europske unije za Jadransko-jonsku regiju

Strategija Europske unije za Jadransko-jonsku ima indikativne ciljeve kakvoće okoliša koji se u osnovi bave prijetnjama obalnoj i morskoj bioraznolikosti, onečišćenjem mora i transnacionalnih kopnenih staništa i bioraznolikosti. Budući da programsko područje ne uključuje more, procjena je usmjerena na specifične ciljeve za transnacionalna kopnena staništa i bioraznolikost koja zahtijevaju:

- Uspostavu transnacionalnih planova upravljanja za sve zemaljske eko-regije, podijeljeno na dvije ili više zemalja sudionica

- Proširenje mreža NATURA 2000 i Emerald na regiji

Procjenom je zaključeno da je predloženi program suradnje izravno usmjeren na ove ciljeve kakvoće okoliša unutar Specifičnog cilja 2.1 i da nema potrebe za usklađivanjima.

Stanje okoliša i postojeći problemi u okolišu u predloženom programu

Klima i klimatske promjene

Očekuje se da će hrvatski dio programskog područja doživjeti povećanje zimskih i ljetnih temperatura za 1,8-2°C i udvostručenje vrućih dana (s temperaturama od 30°C ili višim) do sredine ovog stoljeća. Količina padalina će, prema očekivanjima, opasti za otprilike 45 mm u sezoni, najviše ljeti, u odnosu na danas.

Također se očekuje da će srpski dio programskog područja doživjeti neznatno smanjenje godišnje količine padalina do 2040. godine, s najznačajnijim smanjenjem padalina tijekom ljeta. U području se – kao i u ostatku Srbije – primjećuje uzlazni trend srednjih godišnjih temperatura.

Rizici od poplava

U programskom području postoje brojna prekogranična područja s potencijalnim rizikom od poplava duž granice između Hrvatske i Srbije. U prošlosti su velika poplavna područja (Baranja u Hrvatskoj, Bačka i Banat u Srbiji) bila poplavljena nekoliko puta svake godine. Od velikog su značaja u programskom području nedavne velike poplave sredinom svibnja 2014. godine kada je rijeka Sava dosegla rekordno visoku razinu, prijeteći gradovima Slavonski Brod, Šabac i Sremska Mitrovica i brojnim selima i kada su nasipi popustili na nekoliko mjesta.

Od posebnog su prekograničnog interesa i potencijalne buduće poplave velikih razmjera duž Dunava uzrokovane padalinama u gornjem dijelu Podunavlja. Postoji potreba za prilagodbom i/ili zaštitom budući da je prevencija takvih poplava u uzvodnom razvođu izvan opsega intervencija u programskom području.

Kakvoća vode

Većina rijeka u hrvatskom dijelu programskog područja pokazale su 2009. godine dobro kemijsko stanje, osim nekoliko rijeka u Osječko-baranjskoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji. S obzirom na pokazatelje organskog onečišćenja BPK₅ i KPK, sveukupno je dobro stanje u svim hrvatskim županijama, s iznimkom nekoliko manjih rijeka i potoka u svim županijama. Ocijenjeno je da sve podzemne vode u hrvatskom dijelu programskog područja imaju dobro kemijsko i kvantitativno stanje. Što se tiče onečišćenja nitratima poljoprivrednog podrijetla, trenutno ne postoje osjetljiva područja u Osječko-baranjskoj županiji, dok se grad Ilok i općine Borovo i Lovas u Vukovarsko-srijemskoj županiji smatraju osjetljivim područjima i redovno se nadziru.

Opsežni podatci o kakvoći vode za srpski dio programskog područja nedostaju, no čini se da je situacija po pitanju kakvoće vode puno gora. Stanje u srpskom dijelu programskog područja karakteriziraju netretirane i neadekvatno tretirane otpadne vode iz naselja, industrije, poljoprivrede i drugih izvora koji jako zagađuju vodene ekosustave. Najosjetljiviji su mali vodotoci s niskim kapacitetom samopročišćavanja i mreža kanala Dunav Tisa Dunav Sava. Najozbiljniji problemi su intenzivna

eutrofikacija i akumulacija teških metala u vodenim ekosustavima. Povećane razine nutrijenata, koje su posljedica netretirane kanalizacije otpadnih voda i gnojiva nošenog poljoprivrednim otjecanjem, vode eutrofikaciji. Izraženo indikatorom Indeks kakvoće vode Srbije, u usporedbi s ukupnim brojem uzoraka sa svih vodotoka, rezultat je vrlo loš u 83% uzoraka s teritorija Vojvodine. Loša kakvoća vode u ovom razvođu dodatno je popraćena informacijom da je čak 45% uzoraka u kategoriji loše i vrlo loše.

Biološka raznolikost, životinjski i biljni svijet

Programsko područje bogato je biološkim raznolikostima i obuhvaća 1.697 km² zaštićenih područja.

Najznačajniji dijelovi velike biološke raznolikosti u hrvatskom dijelu programskog područja su močvare i poplavne šume Kopački rit, uz Dravu i Dunav na sjeveru, kao i Savu na jugu do Panonskih brda - Papuka i Krndije koji pripadaju Parku prirode Papuk.

Glavna područja za zaštitu biološke raznolikosti i ekosustava povezivanja u srpskom dijelu programskog područja su: Nacionalni park Fruška gora, Prirodni rezervat Obedska bara i posebni prirodni rezervati Zasavica, Selvenjske pustare, Ludaško Jezero, Gornje Podunavlje, Koviljsko-petrovaradinski rit, Karađorđevo i Bagremara.

Najvažnija inicijativa zaštite biološke raznolikosti u programskom području je ministarska inicijativa vezana uz uspostavu prekograničnog UNSCO rezervata biosfere uz tri rijeke: Mura-Drava-Dunav. Hrvatsko-mađarski dio rezervata biosfere koji se proteže se na 800 ha osnovan je u srpnju 2012. godine. Srbija je podnijela kandidaturu zaštićenih područja u okviru budućeg rezervata biosfere u 2013. godini. Predloženi srpski dio rezervata biosfere proteže se preko 11,242 ha i predstavlja najveće očuvano poplavljeno nizinsko područje u gornjem toku rijeke Dunav u Srbiji i jedan od najvećih poplavljenih nizinskih područja duž srednjeg dijela Dunava.

Šume i šumarstvo

Šume u hrvatskom dijelu programskog područja su pokrivene poplavljenim nizinskim šumama koje nisu na visokoj komercijalnoj vrijednosti, ali ipak igraju važnu ulogu u regulaciji vodnog režima, prevencije od poplava i očuvanju tla. Te su šume ugrožene posebno od zahvata melioracije vode u poljoprivredi koji mogu značajno sniziti razine podzemnih voda, a time neizravno imaju razarajući učinak na šume, osobito na šume hrasta lužnjaka. Drugi problem je zagađenost minama od oko 70% šuma i šumskog zemljišta koje sudjeluju u regiji programa.

U srpskom dijelu programskog područja: šumsko zemljište službeno iznosi 8,10% od ukupne površine Vojvodine, ali realni podaci pokazuju samo 6,51% šumskog područja. Ova niska razina pošumljavanja je u kombinaciji s vrlo lošom raspodjelom šuma u Vojvodini. Postoje ogromne površine koje predstavljaju cijele entitete koji obuhvaćaju područje od 500.000 hektara, a razine pošumljavanja jedva dosežu 1%. Dugoročna proizvodnja poljoprivrednih kultura će zahtijevati postojanje zaštitnih šumskih pojaseva kako bi se spriječilo daljnje propadanje tla.

Tlo

Većina programskog područja prostire se na istočnom rubu jednog od dva svjetska pojasa crnice. Crnica je jedna od najplodnijih vrsta tla u svijetu - to je dominantna vrsta tla na sjeveru Srbije (Vojvodine) i istočnom dijelu Hrvatske. Budući da je to područje čestih poplava i intenzivne poljoprivrede, obje mjere

za navodnjavanje i mjera obrane od poplava ima veliku važnost za ovu regiju. Iako Hrvatska raspolaže s velikom količinom obradive zemlje i vodnih resursa pogodnih za navodnjavanje, samo mali dio tih sredstava se koristi.

Glavni problem tla u programskom području je alkalizacija u istočnoj Slavoniji i Baranji te povećanje takozvane "pedološke suše", odnosno nedostatka korisne vode u tlu. Erozija na poljoprivrednom zemljištu pojavljuje se na oko 40% obradivog zemljišta uzrokovana antropogenim i orografskim faktorima. U Vojvodini 8.38% uzoraka tla sadrže nizak udio organskog ugljika i organski ugljik nastavlja padati kao rezultat lošeg upravljanja poljoprivredom.

U Srbiji, značajno onečišćenje tla može se očekivati na sljedećim mjestima u određenim administrativnim jedinicama: industrijska zona grada Sombora, industrijska zona grada Vrbasa, HI Hipol, tvornica cementa Lafarge, industrijska zona grada Šapca, industrijska zona Zajača, te industrijska zona grada Loznice.

Kvaliteta zraka

Kakvoća zraka u Hrvatskoj u cjelini je povoljna, s iznimkom većih gradova (npr. Osijek), koji imaju veću koncentraciju malih čestica prašine koje kontaminiraju zrak uglavnom kao rezultat transportnog sustava. Zanimljivo, koncentracije amonijaka u Slavoniji bili su dva puta veće od nacionalnog prosjeka Hrvatske. Značajni izvori emisije amonijaka su zemljoradnja i stočarstvo, koji su dominantni u istočnoj Hrvatskoj (Slavonija). Prekogranično kretanje zagađenja zraka iz susjednih zemalja, posebice iz Srbije i Mađarske znatno doprinose povećanju vrijednosti zakiseljavanja i eutrofikacije spojeva na području istočne Hrvatske.

U Srbiji, Vojvodina je u 2012. godini prijavila zrak prve kategorije - to jest, čist ili s manje zagađenja, s obzirom da su mjerenja u svim stanicama pokazala vrijednosti ispod graničnih za sve mjerene parametre. To vrijedi i za grad Novi Sad koji je najveći grad na tom području. Isti rezultati dobiveni su za nekoliko gradova u programskom području, kao što su, Loznica i Sombor.

Opasni otpad i žarišta onečišćenja

Analiza stanja za Interreg IPA program prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije za razdoblje 2014.-2020. ustanovila je da od ukupno 13 ekoloških žarišta u Hrvatskoj, jedno se nalazi u programskom području - tvornica „Borovo“ u blizini Vukovara koja je u sanaciji od 2010. godine. Međutim, u srpskom dijelu programskog područja programski tim je identificirao više ekoloških žarišta, kako slijede:

- Revitalizacija Velikog bačkog kanala u Kuli i Vrbasu
- Neregulirane prenamjene zemljišta (ilegalni deponiji - postoji 10-20 u svim općinama)
- Izgradnja regionalnog odlagališta otpada u Subotici
- Izgradnja regionalnog odlagališta otpada u Novom Sadu
- Izgradnja regionalnog odlagališta otpada u Somboru
- Izgradnja postrojenja za obradu otpadnih voda u Apatinu, Bačkoj Palanci (svi gradovi uz Dunav)
- Rudnik i topionica - regionalno odlagalište otpada u Zajacu - Loznica
- Kemijska tvornica Zorka Šabac - industrijsko odlagalište
- Tekstilna tvornica Obnova Šabac - industrijska odlagalište

Ostali prioriteti uključuju identifikaciju opasnih industrijskih odlagališta otpada i okolišnu reviziju lokacija smeđih površina (brownfield).

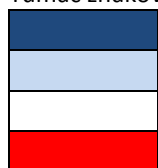
Pregled ključnih očekivanih učinaka predloženog programa

Program je osmišljen tako da odražava svoj fokus na prekograničnu suradnju, prirodu prihvatljivih aktivnosti i prilično ograničeni proračun te da omogućuje podršku aktivnostima koje se bave nekim od najaktualnijih problema prekogranične zaštite okoliša. Osim ovih pozitivnih učinaka, program uključuje neke prijedloge koji - poput bilo kojih drugih razvojnih djelatnosti - predstavljaju neke rizike od negativnih utjecaja na okoliš. Očekivani učinci programa ukratko su sažeti u matrici u nastavku:

Matrica interakcija između predloženih specifičnih ciljeva za svaku prioritetnu os i njihove ekološke implikacije		Ublažavanje klimatskih promjena	Prilagodba klimatskim promjenama	Kakvoća zraka	Tlo i poljoprivreda	Kakvoća vode	Šume	Bioraznolikost	Ekološka mreža	Kulturna baština	Javno zdravlje	Upravljanje otpadom i resursima.
Prioritetna os 1: Poboljšanje kvalitete socijalnih i zdravstvenih usluga u programskom području (EUR 5,143.980)												
1.1	Poboljšanje objekata, usluga i vještina u sektoru javnog zdravstva i socijalne skrbi											
Prioritetna os 2: Zaštita okoliša i biološke raznolikosti, poboljšanje prevencije rizika te promicanje održive energije i energetske učinkovitosti (EUR 12.002.616)												
2.1	Poticanje integriranim prekograničnim nadzorom/ sustava upravljanja za ključne postojeće rizike, zaštitu okoliša i bioraznolikosti											
2.2	Promicanje korištenja održive energije i energetske učinkovitosti.											
Prioritetna os 3: Doprinošenje razvoju turizma i očuvanje kulturne i prirodne baštine (EUR 7.544.500)												
3.1	Jačanje, diversifikacija i integracija prekogranične turističke ponude te bolje upravljanje dobrima kulturne i prirodne baštine											
Prioritetna os 4: Jačanje konkurentnosti i razvoja poslovnog okruženja u programskom području (EUR 6.172.774)												
4.1	Poboljšanje konkurentnosti područja obuhvaćenog programom putem jačanja suradnje između institucija poslovne podrške, klastera, obrazovnih i znanstveno-istraživačkih organizacija i poduzetnika s ciljem razvoja novih proizvoda/ usluga/patenata/robnih žigova u području obuhvaćenom programom											

Tumač znakova:

Očekuju se vjerojatno značajni učinci, učinci mogu biti pozitivni ili negativni

Očekuju se mogući učinci, učinci mogu biti pozitivni ili negativni

Ne očekuju se značajni učinci

Očekuju se vjerojatno značajni negativni učinci

Očekuju se potencijalno negativni učinci

Očekuju se vjerojatno značajni pozitivni učinci

Očekuju se potencijalno pozitivni učinci

Tekst u nastavku ukratko sažima prirodu predloženih intervencija, njihove moguće učinke i preporuke formulirane u ovoj strateškoj procjeni utjecaja na okoliš.

Zaključci vezani uz specifični cilj 1.1.

Specifični cilj 1.1. '**Poboljšanje objekata, usluga i vještina u sektoru javnog zdravstva i socijalne skrbi**' predložen programom predviđa pružanje potpore razvoju i provedbi zajedničkih aktivnosti na poboljšanju kvalitete zdravstvene i socijalne skrbi: npr. zajedničko pružanje zdravstvenih usluga, aktivno i zdravo starenje, plan provedbe prevencije bolesti, provedba zajedničkog jačanja zdravstvene skrbi za ugrožene skupine s fokusom na starije, palijativnu skrb i osobe s posebnim potrebama, umrežavanje institucija na području poboljšanja objekata, usluga i vještina zdravstvene i socijalne skrbi itd.

Očekuje se da će ove intervencije imati manje pozitivne učinke na javno zdravstvo. Ne očekuju se negativni utjecaji.

Ova strateška procjena utjecaja na okoliš preporučuje poduzimanje sljedećih mjera kako bi se pojačali pozitivni učinci predloženih intervencija na okoliš:

- a. Objekti za zdravstvene i socijalne usluge koji u sklopu programa primaju pomoć trebaju se nalaziti u područjima koja su sigurna od poplava i koja su lako dostupna u slučajevima nužde (odnosno, područjima koja neće biti izolirana poplavama).
- b. Razvoj ili modernizacija zgrada moraju udovoljavati svim primjenjivim zahtjevima zaštite okoliša i idealno trebaju demonstrirati dobre ekološke graditeljske prakse - npr. lak pristup za javni prijevoz, dostupnost za osobe s invaliditetom, energetska učinkovitost, kvalitetan sustav skupljanja otpada itd.

Zaključci vezani uz Specifični cilj 2.1.

Specifični cilj 2.1. '**Poticanje integriranog prekograničnog nadzora/ sustava upravljanja za ključne postojeće rizike, zaštitu okoliša i bioraznolikosti**' predložen programom za cilj ima potporu zajedničkih inicijativa za zaštitu bioraznolikosti i upravljanje okolišem, sustava za sprečavanje rizika (poplava i drugih opasnosti) te pilotnih i pokaznih projekata uključujući inovativne pristupe sprečavanju i ublažavanju rizika.

Predložene intervencije u sklopu Specifičnog cilja 2.1 uključuju zajedničke aktivnosti u području praćenja i upravljanja zaštitom okoliša i bioraznolikošću za koje se očekuje da će imati pozitivne učinke bez ikakvih rizika od negativnih učinaka. U tom smislu, preporučujemo samo da se mjere praćenja i upravljanja usredotoče posebno na prioritetna pitanja obuhvaćena Planom upravljanja porječjem Dunava i Strategijom Europske unije za Dunavsku regiju (EUSDR) za koja su potrebne dodatne informacije iz regije: npr. ekološki i kemijski status vodnih tijela, zagađenost izvora vode, onečišćenje podzemnih voda i popis mjesta s rizikom od nesreće, autohtone vrste (posebno dunavska kečiga), status svih vrsta i staništa koje obuhvaćaju propisi EU-a o zaštiti i prirode i invazivne vrste. Poboljšanja sustava praćenja

primarno trebaju uključivati razmjenu informacija i javno objavljivanje informacija - novi sustavi praćenja trebaju se uspostaviti samo kada su stvarno potrebni. Sustav praćenja treba koordinirati s tijelima koja su nadležna za Plan upravljanja porječjem Dunava (odnosno Međunarodna komisija za zaštitu Dunava - ICPDR) - po pitanju ključnih problema, točnih parametara koji se prate, koristeći lekcije iz zajedničkog istraživanja Dunava 3.

Priroda predloženih aktivnosti unutar Interreg IPA programa prekogranične suradnje Hrvatske i Srbije 2014.-2020. također nudi odgovarajući okvir za raspon pomoćnih inicijativa povezanih s prekograničnim Rezervatom biosfere, posebno na srbijanskoj strani na kojoj su potrebe za provedbom velike s obzirom na veliko područje koje je obuhvaćeno. U tom pogledu, potrebno je posvetiti više pažnje mogućoj potpori aktivnostima povezanim s ovim Rezervatom biosfere pod uvjetom da se uklapaju u logiku intervencija programa i ako predstavljaju dopunu za svim tekućim projektima koji se financiraju iz drugih izvora (EU, međunarodni ili nacionalni).

S druge strane, Specifični cilj 2.1 uključuje aktivnosti povezane sa sustavima sprečavanja rizika koji mogu imati i pozitivne ili negativne učinke na poplavljanje, kakvoću vode i bioraznolikost - ovisno o točnom izboru mjera koje će se poduprijeti. Naše preporuke za aktivnosti povezane sa spremnošću za djelovanje u hitnim slučajevima i sustavima za sprečavanje rizika te malim ulaganjima za smanjenje ili ublažavanje ekoloških problema i rizika su sljedeći.

Sve podržane aktivnosti na zaštiti od poplava trebaju promicati dugoročnu zaštitu od poplava i biti usmjerene na proširenje prirodnog zadržavanja vode koji poštuje ekološke procese poplavnih nizina. Prioritetnu pažnju treba posvetiti aktivnostima koje obuhvaćaju sljedećih šest ciljeva Akcijskog programa za održivu zaštitu od poplava u slivu rijeke Dunav, koje slijede istu logiku i odobreni su u okviru Međunarodne komisije za zaštitu Dunava. Intervencije u području rizika od poplava trebaju se koordinirati s planovima upravljanja rizicima od poplava u slivu rijeke Save i također trebaju uzeti u obzir moguće učinke klimatskih promjena. Obje predložene mjere idealno trebaju podržavati provedbu planova upravljanja rizicima od poplava za čitavi Dunav koji će se provoditi od 2015. prema Direktivi o poplavama. Druga mogućnost je, ako se zaprima odgovarajući prijedlozi projekata, da se prioritet da mjerama obrane od poplava koje mogu podržati provedbu prioritetnih mjera koje su odobrene u sklopu Akcijskog plana za poplave za panonski južni Dunav na razini podsliva ICPDR-a (2009.) – odnosno:

- prostorno planiranje (priprema karti mjesta rizika od poplava, planovi prostornog uređenja koji sadrže karte s mjestima rizika od poplava, definiranje ograničenja povezanih s korištenjem zemljišta u područjima sklonim poplavama).
- poboljšanje kapaciteta zadržavanja vode (očuvanje i, ako je moguće, povećanje postojećih prirodnih kapaciteta zadržavanja poplava).
- nestrukturane preventivne mjere: uvođenje načela Direktive EU-a o poplavama u donošenje odluka, izgradnja kapaciteta stručnjaka, podizanje svijesti i spremnosti šire javnosti.

Konačno, dajemo sljedeće posebne preporuke za aktivnosti povezane s pilotnim i pokaznim projektima koji uključuju inovativne pristupe sprečavanju ublažavanju rizika, koje mogu i pozitivne i negativne učinke na okoliš i bioraznolikost:

- održavane mjere ne smiju ograničavati prirodno zadržavanje vode u poplavnim nizinama – idealno trebaju biti usmjerene na proširenje prirodnog zadržavanja vode promicanjem, primjerice, pristupa 'prostor za rijeku' koji omogućuje poplavljanje tijekom razdoblja visokih voda.
- Razmatranje uspostave zaštićenih šuma u vrste prihvatljivih aktivnosti koje bi se podržale.

- Projekti sprečavanja poplava i zaštita od suša ne trebaju se planirati na lokacijama na kojima će imati negativni učinak na ciljana svojstva ili integritet ekološke mreže.
- U slučaju potpore navodnjavanju, dati prednost sustavima navodnjavanja koji ne zahtijevaju izgradnju umjetnih jezera (pogotovo ne na rijekama) i koji se neće nalaziti ili se ne nalaze u blizini područja ekološke mreže.

Zaključci vezani uz Specifični cilj 2.2.

Specifični cilj 2.2. '**Promicanje korištenja održive energije i energetske učinkovitosti**' predložen programom stvara okvir financiranja razvoja i provedbe pilotnih pokaznih projekata inovativne tehnologije i rješenja u području održive energije i energetske učinkovitosti, provedbu aktivnosti podizanja svijesti, informativne kampanje, obrazovanje, obuku i izgradnju kapaciteta za proizvodnju održive energije, korištenje obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti i zajedničkih poticaja za poboljšanje planiranja i/ili pravnog okvira na području obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti (npr. analize, usporedbe, preporuke, lokalne/regionalne akcijske planove itd.).

Iako će ove intervencije imati pozitivne učinke na pitanja ublažavanja klimatskih promjena (smanjenje ispuštanja CO₂) i pitanja prilagodbe na klimatske promjene, postoji nekoliko rizika vezanih uz njihovu provedbu. Razvoj obnovljive energije može imati - ovisno o vrstama podržanih mogućnosti obnovljive energije i njihovoj lokaciji - negativne učinke, pogotovo na bioraznolikost, mrežu Natura 2000, kakvoću vode, krajolik i kulturnu baštinu.

S ciljem smanjenja ovih rizika i pojačavanja pozitivnih učinaka predloženih aktivnosti, ova Strateška procjena utjecaja na okoliš preporučuje da se prioritarna potpora unutar ovog specifičnog cilja da sljedećem:

- a. mjerama energetske učinkovitosti javnih zgrada (kao što su bolnice, škole - ako je moguće sinergije s intervencijama pod tematskim prioritetom 1 Zapošljavanje, socijalna uključenost, zdravstvene i socijalne usluge)
- b. korištenje poljoprivrednog otpada za proizvodnju energije,
- c. pokaznim projektima za solarnu energiju na krovovima ili izgrađenim površinama pod uvjetom da nemaju nepovoljni vizualni učinak na privlačnost krajobraza.

Također preporučujemo sljedeće:

- d. Podržani projekti moraju biti podvrgnuti primjenjivim ekološkim i standardima zdravstvene zaštite i (kada je to potrebno) ocjenama utjecaja na okoliš, ocjeni utjecaja na mrežu Natura 2000 i konzultacijama o prekograničnim učincima (ako se takvi učinci očekuju).
- e. Vjetroturbine i veliki solarni parkovi ne trebaju se planirati unutar područja koja su važna za očuvanje ptica (područja posebne zaštite).
- f. Veliki solarni parkovi i hidroenergetska postrojenja ne trebaju se planirati unutar područja koja su važna za očuvanje vrsta i stanišnih tipova (posebna područja zaštite)
- g. Vjetroturbine i solarni parkovi ne bi trebali biti smješteni na vrlo vrijednom poljoprivrednom tlu (P1) i vrijednom poljoprivrednom tlu (P2).
- h. Preporučuje se da se financiraju manji projekti solarne energije (korištenje nekoliko panela umjesto velikih parkova). Solarni parkovi trebaju biti ograničeni na već izgrađena gradska područja.
- i. Veliko promicanje uzgoja biomase treba biti dozvoljeno samo ako se može dokazati da neće dovesti do propadanja već postignutog stanja površina vodnih tijela i podzemnih voda (što je četvrti cilj

Hrvatskog plana upravljanja riječnim slivovima). Uzgoj biomase ne treba podržavati na ranjivim područjima prema Direktivi o nitratima, osim ako takve prijave projekta dokažu da izbor usjeva i poljoprivrednih praksi neće povećati opterećenost gnojivima i pesticidima.

- j. Ciljana potpora može se pružati izradi planova obnovljive energije na lokalnoj/regionalnoj razini u području proučavanja i njihovoj optimizaciji putem procesa strateške procjene utjecaja na okoliš. Takvi planovi mogu pomoći u pripremama smjernica za određene investicijske projekte i mogu pojednostaviti postupke ishoda ekoloških dozvola (ako je strateška procjena utjecaja na okoliš dobro izrađena). Takvi planovi također u obzir mogu uzeti sve moguće prekogranične učinke.

Zaključci vezani uz Specifični cilj 3.1.

Specifični cilj 3.1 '**Jačanje, diversifikacija i integracija prekogranične turističke ponude te bolje upravljanje dobrima kulturne i prirodne baštine**' predložen programom predviđa da se potpora posebno pruža zajedničkom razvoju, promicanju i brendiranju zajedničkih turističkih niša; razvoju i diversifikaciji turističke ponude i kapaciteta; poboljšanju infrastrukture rekreacijskog i turizma malih razmjera; razvoju i provedbi zajedničkih inicijativa za vrednovanje, očuvanje, obnovu i revitalizaciju mjesta kulturne i prirodne baštine; uvođenje programa obuke za sustave osiguranja kakvoće i različite vrste standardizacije (npr. ISO certifikaciju itd.) mjesta kulturne i prirodne baštine; nabavu opreme i infrastrukture maloga opsega za mjesta kulturne i prirodne baštine, itd.

Predložene intervencije povezane s razvojem i diversifikacijom turističke ponude i kapaciteta te poboljšanjem infrastrukture rekreacijskog i turizma malih razmjera mogu imati neke lokalne učinke na bioraznolikost i mrežu Natura 2000 s mogućim manjim lokalnim učincima na kakvoću vode, krajolik i kulturnu baštinu. Naše preporučene mjere za smanjenje rizika od negativnih učinaka i pojačanje pozitivnih učinaka ovih intervencija na okoliš su sljedeće:

- a. Osigurati, u fazi pripreme projekta, da nijedno važno i zaštićeno stanište i vrsta (ciljana svojstva) nisu ugroženi planiranom infrastrukturom i aktivnostima.
- b. Priprema i razvoj zajedničkih turističkih strategija i akcijskih planova treba biti podvrgnuta strateškoj procjeni utjecaja na okoliš (kada je to potrebno zbog njihovih mogućih utjecaja).

Preporučuje se prioritetiziranje projekata eko/agroturizma koji pridonese održivom upravljanju zaštićenih područja (npr. staze za hodanje i biciklističke staze, renovacija centara za posjetitelje itd.) koji su pripremljeni u suradnji s tijelima nadležnim za zaštitu prirode i kulture i koji se pridržavaju načela EU Agende za održivi i konkurentni europski turizam poput: cjelovitog integriranog pristupa; dugoročnog planiranja; uključivanje svih dionika, prepoznavanja, smanjivanja i praćenja rizika.

Očekuje se da će predložene intervencije povezane s očuvanjem, obnovom i revitalizacijom mjesta kulturne i prirodne baštine imati pozitivne učinke na mjesta kulturne, a možda i mjesta prirodne baštine. Međutim, neprimjerena provedba ovih aktivnosti predstavlja rizik od nenamjeranih negativnih učinaka na materijalne i nematerijalne atribute mjesta kulturne i prirodne baštine.

Mogu se poduzeti sljedeće mjere kako bi se pojačali pozitivni učinci predloženih intervencija na okoliš:

- a. Osigurati, u fazi pripreme projekta, da nijedno važno i zaštićeno stanište i vrsta (ciljana svojstva) nisu ugroženi planiranom infrastrukturom i aktivnostima.
- b. Podržavani projekti moraju udovoljavati svim primjenjivim nacionalnim propisima za zaštitu kulturne baštine.

- c. Također se preporučuje da se sve podnositelje prijedloga obavijesti o sljedećim načelima kojima bi se trebali voditi u svom planiranju intervencija za održivo korištenje kulturne i prirodne baštine:
- planovi očuvanja moraju pridonijeti autentičnosti i integritetu mjesta i spomenika i njihovih materijalnih i nematerijalnih elemenata.
  - Planovi očuvanja moraju obuhvaćati sve relevantne čimbenike potrebne za odgovarajuće dugoročno očuvanje i održivo korištenje mjesta baštine ili spomenika.
  - Glavni ciljevi planova očuvanja moraju biti jasno navedeni. Prijedlozi u planu očuvanja moraju biti izraženi na realističan način, sa zakonodavnog, financijskog i gospodarskog stajališta, kao i s obzirom na primjenjive standarde i ograničenja.
  - Planovi očuvanja trebaju za cilj imati osiguranje skladnih odnosa između mjesta baštine i spomenika i njihova okolnog okruženja kao cjeline. Kada god je to potrebno za primjerenu zaštitu imovine, treba osigurati odgovarajuću tampon-zonu.
  - Nove funkcije i aktivnosti trebaju biti kompatibilne s karakteristikama mjesta baštine i spomenika. Podnositelji prijedloga moraju osigurati da predmetne promjene ne utječu negativno na vrijednost mjesta baštine ili spomenika.
  - Prije svake intervencije potrebno je temeljito dokumentirati postojeće uvjete na predmetnom području.
  - Planiranje očuvanja, stoga, treba poticati aktivno sudjelovanje zajednica i dionika povezanih s imovinom i uvjetima njezine održive zaštite, očuvanja, njezinim upravljanjem i prezentacijom.

Zaključci vezani uz Specifični cilj 4.1.

Specifični cilj 4.1 '**Poboljšanje konkurentnosti područja obuhvaćenog programom putem jačanja suradnje između institucija poslovne podrške, klastera, obrazovnih i znanstveno-istraživačkih organizacija i poduzetnika s ciljem razvoja novih proizvoda/usluga/patenata/robni žigova u području obuhvaćenom programom**' predložen programom omogućit će sredstva za jačanje kapaciteta institucija poslovne podrške s ciljem poboljšanja konkurentnosti područja obuhvaćenog programom putem npr: razvoja e-poslovanja i e-trgovine; uspostave i potpore postojećih i novih poslovnih mreža i organizacija u razvijanju novih proizvoda/usluga/patenata/robni žigova, standardizacije, zaštite proizvoda, promidžbe i razvoja prekograničnih tržišta, razvijanja i jačanja suradnje između javnog sektora, obrazovnih, istraživačkih i razvojnih organizacija i poduzetnika s ciljem povećanja konkurentnosti primjenom poslovne inovativnosti na temelju pristupa pametne specijalizacije; prekograničnog razvoja, adaptacije i razmjene najboljih praksi u primjeni novih tehnologija, postupaka, usluga ili proizvoda koje će poduzeća izravno koristiti, istraživanja i razvoja i obrazovnih ustanova itd.

Očekuje se da ove intervencije neće imati značajne učinke na okoliš. Kako bi se pojačao njihov potencijalni pozitivni učinak na okoliš, preporučujemo davanje podrške – ako se prijave odgovarajući projekti - poslovnim klasterima koji se bave sljedećim:

- proizvodnjom i stavljanjem na tržište proizvoda ekološke poljoprivrede,
- gospodarenjem otpadom i oporabom otpada (npr. otpadnom elektroničkom opremom),
- sustavima učinkovitosti i očuvanja vode;
- sustavima navodnjavanja koji se temelje na očuvanju vode;
- uzgojem usjeva koji su otporni na suše i druge klimatske uvjete, itd.

Razmotrene alternative, dvojbe i potrebe za praćenjem stanja u okolišu

---

Ova strateška procjena utjecaja na okoliš usredotočila se na dvije alternative - 'ne učini ništa' i 'predloženi program'. Informacije navedene u poglavljima 5 i 6 ove strateške procjene opisuju očekivane učinke predloženog programa u usporedbi s mogućnošću 'ne učini ništa'. Strateška procjena utjecaja na okoliš provedena je na način ex-ante tijekom posljednja 4 mjeseca razrade programa. U tom kontekstu, cilj procjene bio je utvrditi moguće probleme i mjere tijekom formuliranja samog programa, a nekoliko preporuka, posebno vezano uz prioritetnu os 2, izravno je uključeno u predloženu verziju programa suradnje. U tom pogledu, upravljačko tijelo i programski tim stremili su optimizirati program suradnje tako da ne predstavlja - na razini samog programa - ikoje rizike za okoliš i da maksimizira prilike za postizanje pozitivnih učinaka na okoliš. Preporuke navedene u ovoj strateškoj procjeni utjecaja na okoliš trebaju se smatrati dodatnim iscrpnim mjerama zaštite kojima se to osigurava.

Sama procjena nije bila ograničena poteškoćama, osim što je bila suočena uobičajenim izazovima, kao što je nedostatak informacija o točnim svojstvima i lokacijama budućih aktivnosti koje će se podržavati tijekom provedbe programa suradnje. Procjena je stoga razmotrila vjerojatne potencijalne scenarije moguće provedbe bez spekulativnosti (nije, recimo, razmotrila krajnje hipotetičke mogućnosti). Osim ovih uobičajenih izazova, nismo se susreli s ograničenjima u postupku izrade strateške procjene utjecaja na okoliš i doneseni zaključci nisu vezani uz značajne nesigurnosti.

Zbog odsustva značajnih rizika i nesigurnosti na razini programa, strateška procjena utjecaja na okoliš zaključila je da nema potrebe za posebnim sustavom za praćenje okoliša za predloženi Interreg IPA program prekogranične suradnje Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Crne Gore 2014.-2020.

Međutim, zajedničke inicijative upravljanja okolišem u sklopu cilja 2.1 mogu pružiti korisne podatke o zaštiti bioraznolikosti, kakvoći vode, rizicima od poplava i povezanim opasnostima. O svim prijedlozima sustava praćenja je stoga potrebno posavjetovati se s relevantnim nacionalnim nadležnim tijelima kako bi se maksimalno povećale potencijalne sinergije sa sustavima praćenja više razine.